

Drie jaar fietsbeleid nieuwe stijl in Nijmegen

Stel, je hebt een nieuw, links college dat flink wil investeren in fietsinfrastructuur, een onderzoek van de Fietsersbond dat aantoonde dat het slecht gesteld is met de kwaliteit en het comfort van fietspaden, en een plan van de Gelderse Milieufederatie voor een snelle fietsroute tussen Wijchen en Nijmegen. Daarmee lijken genoeg ingrediënten aanwezig om voor de fiets iets beters en mooiers te realiseren. Een verslag uit Nijmegen van drie jaar uitvoerend fietsbeleid met een ambitieus college.

Hans van Vliet, Cyrus, en Martijn te Lintelo, gemeente Nijmegen

In 2002 treedt in Nijmegen een nieuw college aan – PvdA, GroenLinks en SP – met een bijzondere ambitie. De partijen willen stevig investeren in fietsinfrastructuur: 10 miljoen euro in vier jaar. En ze willen snel resultaten zien. Belangrijke randvoorwaarde voor verantwoordelijk wethouder Ton Hirdes (GroenLinks) is het bestedingsdoel: geen losse bijdragen in allerlei projecten, maar middelen gericht besteden aan lange, doorlopende fietsroutes. Voor het ambtelijk apparaat betekent de nieuwe ambitie een ommezwaai. Plotseling is er geld voor fietsbeleid, en relatief veel ook voor een gemeente zonder cultuur van investeren in de fiets. Bovendien moet de ambtenarij af van het denken in ontbrekende schakels: het nieuwe credo is 'het bestaande fietsnetwerk opwaarderen', met het behalen van een hoog rendement als uitgangspunt (rendement = de inzet van middelen versus de hoeveelheid profiterende fietsers). Op dat moment is overigens het plan voor de Snelbinder over de Waal – een nieuw 2 km lang fietspad, hangend aan de spoorbrug – al in volle gang. Dit project is onderdeel van de ontsluiting van het nieuwe stadsdeel in Nijmegen-Noord en drukt niet op het nieuwe fietsbudget.

Snelfietsroute

Eerste actie: aan het slag, met als inzet de realisatie van de Snelfietsroute Nijmegen-Wijchen. Deze 6 km lange fietsverbinding op Nijmeegs grondgebied was als voorbeeldroute benoemd. Dit gaf gelegenheid meteen te starten met de planvorming en er kwam uitzicht op een spoedige uitvoering. De basis voor de route werd vastgelegd in het Planboek en al in december 2002 – zes maanden na aanvang! – werd een schetsontwerp de inspraak ingebracht.

Parallel hieraan was het nodig een Fietsinvesteringsprogramma (Fip) met alle overige aan te pakken routes op te stellen. Vormgegeven als een soort hitlijst kan het Fip jaarlijks worden bijgesteld op basis van nieuwe ideeën en wensen van wethouder, raad of ambtenarij. Bij de nominatie van fietsprojecten spelen de haalbaarheid van realisatie binnen de collegeperiode en het kenmerk 'drukke fietsverbindingen' een belangrijke rol. Fietsparkeren is er geen onderdeel van; daarvoor bestaat een apart programma. Het Fietsinvesteringsprogramma maakte voor de gemeenteraad duidelijk waaraan en waarom de fietsgelden zouden worden besteed. Dat bleek nodig: de raad besloot na een heftige discussie om voor de Snelfietsroute niet de gewenste € 4,3 miljoen, maar slechts € 1,2 miljoen beschikbaar te stellen. Gelukkig leverde het vernieuwende concept van de doorlopende

route substantiële bijdragen op van Knooppunt Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland. Hiermee werden de belangrijkste stukken aangepakt. Voorts werd onder meer intern 'werk met werk' gemaakt, werden budgetten toegevoegd voor de ont koppeling van hemelwater en verkeersregelinstanties, maar ook wijkrichtingsbudgetten. Achteraf bezien is duidelijk dat een geheel vernieuwde fietsroute van 6 km een brug te ver was, maar het resultaat mag er gelukkig toch wezen. Overigens blijft waakzaamheid te allen tijde geboden, om te voorkomen dat er een graai in de pot wordt gedaan om elders financiële gaten te dichten onder het mom van: 'we doen toch iets voor de fiets', of: 'overal moet bezuinigd worden', of: 'zit er nog geld in het potje?'

Snelbinder

Procesmanagement

Voor het bereiken van de ambities is een beroep gedaan op vaardigheden die zijn te karakteriseren als 'procesmanagement'. Projecten uitvoeren is dagelijks werk voor de gemeente, maar in dit geval zijn in de organisatie specifiek fietsambassadeurs gezocht. Hun uitgangspunt: kansen voor de fiets signaleren en deze uitdragen. Kwaliteit voor de fiets moet bij iedereen tussen de oren komen en dat vergt een langdurige en blijvende investering in de communicatie erover binnen de gemeentelijke muren. Bij de afdeling Verkeersbeleid is een trekker en tevens interne opdrachtgever gekomen, plus een verkeersontwerper met een vernieuwende en bevoordelende kijk op fietsen en fietsroutes. Ook bij Beheer is gezocht naar een win-winsituatie voor de fiets. De nieuwe aanpak heeft geleid tot een andere benadering van de Fietzersbond: niet meer 'tegen', maar 'met' de gemeente. Daarnaast hebben Fietzersbond en actieve bewoners de gelegenheid gekregen om projecten te steunen. Vanuit een positieve setting met rechtstreekse lijnen heerst in Nijmegen nu de sfeer om samen voor te gaan.

Obstakels

In het duale stelsel stelt de raad de kaders. De eerste taak was dus om de raad het Fip te laten vaststellen, met daarin het fietsnetwerk en de kwaliteitseisen waaraan fietsverbindingen moeten voldoen. Een raad mag dan de kaders stellen, maar er zijn altijd 'buurt- en straatprioriteiten'. Het fietsprogramma bood ruimte om hieraan

gevolg te geven, passend binnen de filosofie om volledige routes aan te pakken.

Een tweede obstakel kwam naar voren bij de uitwerking van de projecten in concrete maatregelen. In de organisatie zat verankerd dat rode tegels voor fietsers de standaard waren. De aanleg van 4 m breed asfalt voor de fiets was wel heel iets anders. De vastgestelde kwaliteitseisen vormden bij het verstrekken van opdrachten een belangrijke leidraad om duidelijk te maken waaraan de routes moeten voldoen. Een mooi voorbeeld hiervan is de Snelbinder, die wat betreft kwaliteitsniveau een trendbreuk met het verleden is.

Een fietsambassadeur moet continu alert blijven en collega's wijzen op de kwaliteitseisen die gelden om fietsen aantrekkelijker te maken. Een woonstraat die onderdeel wordt van een fietsroute kan weerstand opwekken, simpelweg doordat er een andere voorrangssituatie voor auto's komt. Hierbij is het volharden in kwaliteit voor fietsers een vereiste. Een groentijdverlenging door radardetectie, in de ogen van automobilisten een nutteloze investering, moet ook bevochten worden. Stuitte de fietser eerst op rood licht zonder dat verkeer uit de zijrichting kwam, nu wordt er gedetecteerd of een fietsers nadert en de groentijd automatisch verlengd, zodat hij kan doorrijden. Op een totale VRI-investering van 2,5 miljoen is dit een klein bedrag, maar het geeft naast het positieve effect op de rijtijd een serieus

psychologisch signaal: fietsers doen ertoe in Nijmegen en krijgen voorrang. Ten slotte vormde de enorme tijd die nodig is voor een grondige voorbereiding, inspraak, kostenraming en bijstellingen naar aanleiding van wensen van de raad en dergelijke een obstakel. Dat een grondige voorbereiding twee jaar vergt, is met een politieke horizon van vier jaar niet acceptabel. Uiteindelijk werden een aantal snel te realiseren onderdelen naar voren gehaald en uitgevoerd, om in ieder geval de zichtbaarheid op straat te vergroten.

Nog steeds foutjes

Is Nijmegen nu een groot succesverhaal? Nog niet. De ambities staan nog steeds, projecten worden uitgevoerd, bewoners en Fietzersbond zijn blij met alle verbeteringen en er zit nog het een en ander in de planning, zoals een grote nieuwe fietsenstalling bij het Centraal Station. Desondanks glippen er nog steeds foutjes tussendoor, komen er toch weer ergens tegels en worden ambities op het gebied van de verlichting van fietspaden (net) niet gehaald. De fietsambassadeurs moeten continu scherp blijven op dit soort zaken. Voorbeelden als Zwolle en Groningen laten zien dat alleen jarenlange aandacht en investeringen voor de fiets leiden tot het gewenste effect en draagvlak bij politiek en bewoners. Om het netwerk in Nijmegen op niveau te krijgen, moet voorlopig nog jaren fors geïnvesteerd worden. En de grote vraag is natuurlijk of een volgend college hiervoor ook weer geld gaat uittrekken.

Ton Hirdes